

Komparativní analýza obrany demokracie na poli sdružovacího práva v České a Slovenské republice*

Štěpán Výborný, Miroslav Mareš**

Úvod

Boj proti extremismu se stal nedílnou součástí bezpečnostní politiky demokratických států. Protiextremistická agenda v sobě zahrnuje také sledování a kontrolu skupin, které v sobě sdružují jedince inklinující k nedemokratickým ideologiím a šíří své myšlenky ve společnosti. V krajních případech proto přistupují demokracie v rámci své ochrany k omezení sdružovacího

práva osob s extrémními názory, čemuž věnujeme pozornost v následném textu.

Z hlediska metodologického jsme se rozhodli využít metodu komparativní analýzy a srovnat aplikaci omezování sdružovacího práva v České a Slovenské republice.¹ Důvod tkví jednak v geografické blízkosti obou států, z níž vyplývá i blízkost a provázání extremistických scén, společná historie, jež odráží velmi podobnou a v některých případech i totožnou právní úpravu, nebo také stejné ideové přesvědčení o nutnosti bojovat proti projevům extremismu. V textu budou rozebrány kauzy spojené se zásahem do sdružovacího práva a následně bude porovnán přístup k extrémním subjektům v obou státech. Výsledkem by mělo být získání odpovědi na

---

* Tento článek byl zpracován v rámci projektu „Soudobé výzvy demokracii ve středovýchodní Evropě (GAP408/11/0709)“, financovaného z podpory Grantové agentury ČR.

** JUDr. Mgr. Štěpán Výborný, interní doktorand Katedry ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno (s.vyborny@mail.muni.cz).

Doc. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph.D., Katedra politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno (mmares@fss.muni.cz).

---

¹ Podobně již v odborné literatuře nalezneme komparaci rozpouštění nedemokratických stran v některých státech západní Evropy. Srov: ROZTOČIL, A. – EIDOVÁ, L. – VÍTKOVÁ, J. Komparace právní úpravy postihování nedemokratických politických stran ve vybraných zemích. *Jurisprudence*. 2009, roč. XVIII, č. 7, s. 43–59.

otázku, zda stejná ideologická východiska, podobnost právní úpravy a blízkost extremistických scén vede také ke stejnému rozhodování státních orgánů, či v nich lze nalézt určité distinkce. Zároveň je v úvodu třeba říci, že níže rozebrané kauzy nejsou spjaty pouze s pravicovým extremismem, který je v obou státech nejvíce artikulován při obraně demokracie, ale také s extremismem levicovým (komunistickým) nebo náboženským v ČR či etnickým v SR.

Bránící se demokracie a sdružovací právo

Zkušenosti s nedemokratickými formami vlády vedly evropské demokracie k zakotvení restriktivních opatření, která jsou ve své podstatě protidemokratická, ale jejichž cílem je ochránit demokracii před nepřáteli. Kvůli tomuto postoji získali demokracie přízvisko militantní, bránící se či obranyschopné.²

Za duchovního otce bránící se demokracie je považován Karl Loewenstein (byť její východiska nalezneme i v starších pracích), který již v jednom z prvních bodů vyzdvihuje nutnost zasahovat vůči extremistickým subverzivním stranám (a mj. za jeden z příkladů ze své doby udává zákonodárství První československé republiky).³ Podobně Capoccia vyjmenovává zákaz extremistických skupin jako jednu ze čtyř základních strategií boje proti nedemokratickým aktérům.⁴ A stejně tak dle autorů tohoto článku patří eventuální možnost zasáhnout vůči nedemokratickým skupinám k jednomu ze základních principů obrany demokracie, protože jsou to právě politické strany či občanská sdružení, která mohou v sobě koncentrovat postoje namířené vůči demokracii a tyto šířit ve společnosti. Rizikem pro demokracii je také potencionální získání voličské podpory ústící v možném vlivu na chod státu. V krajním případě také převzetí moci, které by vedlo k odstranění demokracie tak, jak se na území komparovaných států v minulosti opakovaně stalo. Obzvláště u politických stran musíme vzpomenout slova Kocaka a Örücüho, že demokracie potřebuje pro své přežití a funkčnost politické strany a politické strany potřebují efektivní politický systém pro svou existenci.⁵ Tato slova ukazují, že byt' je vztah

politických stran a demokratického systému vzájemný, tak oboustranně může být narušen působením silné nedemokratické politické strany.

Právo svobodně se sdružovat je primárně zakotveno v čl. 20 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 29 Ústavy Slovenské republiky (dále jen „Ústava SR“). Tato ustanovení jsou ale takřka totožná a jedinou odlišností (bez žádných důsledků pro praxi) je absence ochrany veřejné bezpečnosti v slovenském předpisu (jako jedna z vyjmenovaných hodnot, pro něž je možno omezit sdružovací právo). Z hlediska článku je především třeba vytknout, že oba předpisy umožňují omezení sdružovacího práva u těch skupin, které mohou být rizikem pro demokracii. Ústavní rámec je tedy v obou státech stejný (viz také platnost evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v obou státech a dosah judikatury Evropského soudu pro lidská práva) a je třeba sledovat další právní předpisy podrobně upravující sdružovací právo.

Zákonná úprava sdružovacího práva vychází v České republice ze zákonů přijatých v dobách společného státu,⁶ přičemž novou úpravu sdružovacího práva občanských sdružení přinese až nový občanský zákoník,⁷ který má nabýt účinnosti 1. ledna 2014. Totožná situace platí ve Slovenské republice pro občanská sdružení, nikoli však pro politické strany. Od roku 2005 zde platí nový zákon o politických stranách a politických hnutích⁸ (dále jen sZPolS) a je tedy nezbytné komparovat i tuto zákonnou úpravu. V případě občanských sdružení srovnání na úrovni legislativy není nezbytné, protože přijaté novelizace se nedotýkaly ustanovení důležitých pro téma tohoto příspěvku.

S ohledem na poměrně výraznou abstraktnost zákonů upravujících výkon sdružovacího práva (podobně jako i ostatní body militantní demokracie v sobě nesou a musí nést výraznou neurčitost) bude ale nezbytné zaměřit pozornost na konkrétní zásahy do sledovaného práva, včetně jejich posouzení výkonnou a soudní mocí. Na nich totiž budeme moci nejlépe vysledovat možné distinkce v přístupech k šíři sdružovacího práva v České a Slovenské republice.

Preventivní zásah do sdružovacího práva

Zákonná úprava preventivního zásahu do sdružovacího práva (kterým je odmítnutí registrace nebo také odmítnutí změny stanov) je v obou sledovaných státech stejná pro občanská sdružení, odlišná pro politické strany. Registrace občanského sdružení má být odmít-

² Podrobněji k podstatě, historickému vývoji a terminologii: VÝBORNÝ, Š. Konceptualizace bránící se demokracie. *Právník*. 2012, roč. CLI, č. 5, s. 441–452.

³ LOEWENSTEIN, K. Legislative Control of Political Extremism in European Democracies I. *Columbia Law Review*. 1938, roč. XXXVIII, č. 4, s. 591–622.

⁴ CAPOCCIA, G. *Repression, Incorporation, Lustration, Education: How Democracies React to Their Enemies. Towards a Theoretical Framework for the Comparative Analysis of Defense of Democracy*. Florence European University Institute, 2001.

⁵ KOCAK, M. – ÖRÜCÜ, E. Dissolution of Political Parties in the Name of Democracy-Cases from Turkey and ECHR. *European Public Law*. 2003, roč. 9, č. 3, s. 399–424.

⁶ Zákon č. 83/1990 Sb. (Z.z.) o sdružování občanů (dále jen „ZSO“) a Zákon č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a v politických hnutích (dále jen „čZPolS“).

⁷ Srov. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸ Zákon č. 85/2005 Z. z.

nuta, pokud cílem subjektu je popírat nebo omezovat práva a svobody občanů, rozněcovat nenávisť a nesnášenlivost, podporovat násilí, porušovat ústavu a zákony (nebo se svých cílů snaží dosáhnout způsoby, které jsou v rozporu s ústavou a zákony) nebo jsou ozbrojená či vytvářejí ozbrojené složky (srov. § 4 ZSO). V případě politických stran je slovenská zákonná úprava oproti české výrazně stručnější. § 2 sZPoLS stanoví, že strana nesmí svými stanovami programem anebo činností porušovat Ústavu SR, ústavní zákony, zákony a mezinárodní smlouvy a pokud by tomu tak mělo být, tak Ministerstvo vnitra SR (dále jen „MV SR“) registraci strany odmítne (viz § 7 odst. 9). Česká úprava (a do roku 2005 též slovenská) je poměrně obsáhlejší, když § 4 čZPoLS stanovuje čtyři důvody, které brání vzniku a činnosti politických stran (např. ohrožení demokracie, mravnosti, veřejného pořádku, směřování k uchopení moci nebo potlačování práv a svobod občanů), přičemž další podmínky jsou stanoveny i v § 5.⁹ Ačkoli dle autorů v právu více než v jiných oborech platí, že „více je někdy méně“, tak slovenskou úpravu považujeme za příliš stručnou. Byť by všechny podmínky stanovené českým zákonem bylo možno na Slovensku dovodit jakožto porušování Ústavy, zákonů nebo mezinárodních smluv, tak především důraz na demokratické základy státu a potřebu hájit demokracii i ve vnitrostranícké politice považujeme za prospěšný, protože jako takový vyjadřuje principy, na nichž je budována demokracie. Přesto si jsou obě úpravy poměrně blízké a nelze je považovat za protikladné či paralelní. O to více tedy bude zajímavé sledovat rozdíly při konkrétní aplikaci jednotlivých ustanovení ministerstva vnitra (která mají pravomoc rozhodovat o registraci či neregistraci sdružení) a popřípadě při judikatorním přezkumu.

První příklady odmítnutí registrace sdružení nalezneme ještě v dobách společného státu, kdy například tehdejší Ministerstvo vnitra ČR (dále jen „MV ČR“) odmítlo registrovat sdružení s názvem Neviditelná říše rytířů KKK. Tato organizace byla vyjádřením první vlny polistopadového pravicového extremismu. Zřejmě ještě pod vlivem komunistické propagandy, která prostřednictvím informací o KKK diskreditovala USA, se skupina olomouckých aktivistů snažila založit českou pobočku jedné z větví klanu (navázali i písemný styk s klansmny v USA).¹⁰

Důvody pro odmítnutí registrace tkvěly především v pasáži stanov hodlající „usměrňovat nenapravitelné a sledovat jejich činnost“, protože dle rozhodnutí si nemůže žádné sdružení osobovat právo označit některé osoby za nenapravitelné a odvozovat z tohoto závěru

⁹ MAREŠ, M.: Nahrazování a výkon činnosti státních orgánů extremistickými občanskými sdruženími a politickými stranami. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2012, roč. XX, č. 2, s. 116–121.

¹⁰ MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Barrister & Principal, Centrum strategických studií, 2003. s. 465–466.

svou činnost. Druhým důvodem pak byla zamýšlená činnost sdružení spojená např. se zajišťováním ochrany občanů a klidu a bezpečnosti ve městech či na vesnicích, usměrňováním vzniklých nepokojů a vandalství, protože by tím vykonávalo činnosti státních orgánů.¹¹

V následujících letech docházelo k preventivnímu zásahu do sdružovacího práva častěji v České republice, což může svědčit o kladení většího důrazu na vznik ne-extremistických sdružení nebo také na větší péči ministerstva při registraci. Z nejdůležitějších rozhodnutí na české straně vytkneme odmítnutí registrace Národní strany, organizace TWRA¹² a odmítnutí registrace změny stanov Komunistické strany Československa (KSČ) a Vlastenecké republikánské strany (VRS).

Důležitou kauzou je odmítnutí registrace Národní strany (NS). Přípravný výbor této strany vznikl v nacionalistickém spektru na konci roku 2000.¹³ MV ČR odůvodnilo zamezení vzniku této strany s poukazem na rozpor programových cílů NS, jež mají být mimo jiné naplněny uplatněním vůle národa, s principy rovnosti a vyloučení diskriminace.¹⁴ Nejvyšší soud ČR (dále jen „NS ČR“) však v dotčeném rozhodnutí postrádal dostatečný stupeň konkrétnosti, který by opodstatňoval závěr o rozporu stanov NS s principy rovnosti a vyloučení diskriminace (soud mj. vycházel z rozboru pojmu národ v politické filosofii), a odmítl povšechný odkaz na ústavně chráněné hodnoty.¹⁵ NS ČR tedy nepřisvědčil poměrně rigidnímu výkladu MV ČR a daným rozhodnutím de iure strana vznikla. Později bylo z důvodu radikálnosti NS uvažováno i o jejím rozpuštění (především v souvislosti s posilováním radikální pravice na konci 1. dekády 21. století). Strana se ale po mnohých volebních neúspěších rozpadla sama a k tomuto restriktivnímu kroku nebylo nutné přistupovat.

Dlouho se táhnoucí kauzou bylo odmítnutí registrace TWRA – Third World Relief Agency. Organizace stejného jména byla v zahraničí podezřelá z podpory islámského terorismu a extremismu,¹⁶ v ČR však o ta-

¹¹ Rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR ze dne 16. 11. 1990, sp. zn. VSP/1-2926/90.

¹² Z dalších lze zmínit také odmítnutí registrace stanov Komunistického hnutí Československa nebo Sudetoněmeckého krajského sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, o nichž však hovořit nebudeme. Podobně nebudou do analýzy zahrnuty případy zamítnutí registrace paramilitárních skupin (srov. např. kauzu sdružení Národní domobrana) nebo klubů vojenské historie (např. Klub vojenské historie Sturmbrigade Wallonien, o.s.), ačkoli tyto také mohou mít souvislost s extremismem a obranou demokracie.

¹³ MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Barrister & Principal, Centrum strategických studií, 2003. s. 251.

¹⁴ Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 17. 7. 2001, č. j. VS-3640/SDR/1-2001.

¹⁵ Rozhodnutí NS ČR ze dne 24. 7. 2001, sp. zn. 11 Zp 31/2001.

¹⁶ Bezpečnostní informační služba o této organizaci ve výroční zprávě v roce 2003 uvedla: „V souvislosti s vyhledává-

kovéto činnosti nejsou žádné důkazy.¹⁷ První žádost o registraci podala TWRA již v roce 1996, tu (podobně jako i následně) MV ČR opakovaně odmítlo, přičemž jeho postup vždy revidovaly soudy (v roce 1999 Vrchní soud v Praze, v roce 2003 Nejvyšší správní soud a v roce 2005 Městský soud v Praze). V prvních dvou projednáních soudy ministerstvu především vytýkaly, že sdružení posuzovalo jako založení organizace s mezinárodním prvkem, aniž se zabývalo konkrétními důvody odmítnutí registrace.¹⁸ Ve třetím případě pak soud položil důraz na nutnost posuzovat při odmítnutí registrace pouze stanovы sdružení (viz ZSO – pozn. autorů) a takto dovodil, že cíle TWRA měly být dosaženy pokojnou cestou a v souladu s demokratickými zásadami a zákony ČR, a proto nebyl důvod toto sdružení nezaregistrovat.¹⁹ Toto řízení je především záporným příkladem z hlediska své délky, nevěle MV ČR přijmout závěry soudů i neschopnosti odůvodnit odmítnutí registrace.

V případě KSČ se dostáváme na půdu levicového (komunistického) extremismu. KSČ vznikla pod názvem Strana československých komunistů v roce 1995 a seskupily s v ní dogmatictí marxisté-leninisté; v roce 2000 byla zaregistrována změna názvu²⁰. Důvodem pro odmítnutí změny stanov byla pasáž udávající, že ideovým základem strany je marxisticko-leninský názor a že strana vytváří svou ideovou, organizační a akční jednotu na základě vědeckého učení Marxe, Engelse, Lenina a Stalina. Přihlášení se k zásadám marxismu-leninismu považovalo MV ČR za deklarování touhy po „diktatuře proletariátu“ a tudíž nerespektování hodnot vymezovaných v ZSO. V soudním přezkumu poté i NS ČR potvrdil, že dotčené programové cíle vylučují, aby mohla být změna stanov podle zákona registrována, protože ten (§ 4) jednoznačně zakazuje možnost, aby vznikaly a vyvíjely činnost strany a hnutí, které mají takové cíle, jako jsou ty, jež vyplývají z programového prohlášení uvedeného v návrhu změny stanov KSČ.²¹

ním a prověřováním možných rizik byl zaznamenán pokus zaregistrovat v ČR evropskou nevládní společnost TWRA (Third World Relief Agency), která se deklaruje jako humanitární organizace, ale je závažně podezřelá z financování terorismu“. BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA, Výroční zpráva 2003. Praha: BIS, 2004. Dostupné z: <<http://www.bis.cz/n/2004-06-01-vyrocní-zpráva-2003.html>>.

¹⁷ MAREŠ, M.: *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií, 2005 (nepotvrdila se zde citovaná informace o financování brněnské mešity od TWRA).

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. 7 A 13/2002-46.

¹⁹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 9 Ca 189/2005-97.

²⁰ BASTL, M. – MAREŠ, M. – SMOLÍK, J. – VEJVO DOVÁ, P.: *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. s. 37.

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2002, sp. zn. 11 Zp 34/2001.

Kauza VRS probíhala ve stejném období, byť se jedná o ideologicky jiný protidemokratický proud. VRS byla zaregistrována pod názvem Radikální republikánská strana již v roce 1990 a později několikrát změnila název. Počátkem roku 2001 do ní hromadně vstoupili členové rozpouštěné Národní aliance a neonacistického neregistrovaného Národního odporu²². Represivní zásah MV ČR souvisel nejenom se změnou stanov, ale také s přejmenováním strany na Národně sociální blok (NSB). Dle ministerstva totiž tímto názvem strana odkazovala na organizaci holandských nacistů fungující v první polovině 20. století a v daném kontextu znamenala přihlášení se k myšlenkám stoupenců fašistické ideologie. V tomto případě ale NS ČR závěry MV ČR nepodpořil,²³ protože dle něj samotné použití citované zkratky názvu strany ještě nevyjadřuje rozpor se zákonem a nezakládá tak důvod k odmítnutí registrace změny stanov. Zkratka „NSB“ dle soudu nebyla způsobilá vyvolat nějaké připodobnění strany k jinému již dříve zakázanému extremistickému subjektu a způsobit tak určité ztotožnění se strany s jeho zaměřením, programem, činností nebo cíli (jedním z argumentů byla i jeho neznámost ve společnosti).²⁴ Poněkud překvapivé pak bylo absolutní odmítnutí posouzení názvu (či zkratky) strany v kontextu s předchozí činností a programem strany, protože tento přístup nebyl v následných rozhodnutích příliš přijímán (viz například rozhodnutí ve věci Dělnické strany).

Na slovenské straně lze dohledat pouze minimum případů, ve kterých by soudy či MV SR řešily otázky spjaté s (ne)registrací politické strany či občanského sdružení z důvodu jejich nedemokratických idejí. Za příklad tak lze vzít pouze odmítnutí registrace Hlinkovy slovenské lidové strany (dále jen „SLS“), které souvisí i s opakovanými peripetemi o zapsání vzniku této strany na 14. 12. 1905 (viz také níže) i přes její rozpuštění po 2. světové válce. V těchto řízeních odmítlo MV SR i NS SR zaregistrovat tuto stranu z důvodu totožnosti názvu strany se stranou, která byla doposud platným nařízením Slovenské národní rady rozpuštěna (soud mj. konstatoval, že ačkoli osoba Andreje Hlinky není ve slovenských dějinách hodnocena záporně, jinak je tomu s činností strany nesoucí jeho jméno).²⁵ Případem se poté zabýval rovněž Ústavní soud SR, který však stížnost odmítl z procesních důvodů, které nemají dopad na

²² MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Barrister & Principal, Centrum strategických studií, 2003. s. 231–232.

²³ Jinak tomu bylo při posouzení stanov určující, že členy mohou být osoby starší 18 let. Tato část rozhodnutí ale není pro tento text klíčová.

²⁴ Rozsudek nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 4. 2002, sp. zn. 11 Zp 30/2001.

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 3. července 1996, sp. zn. 6 SŽ 87/95.

tento příspěvek.²⁶ Další případy, kdy by byla odmítnuta registrace občanského sdružení nebo politické strany, bohužel nelze v soudních databázích či jiných zdrojích nalézt a lze tedy učinit závěr, že k takovému kroku ani nedošlo.

Při srovnání obou zemí je na první pohled zjevná odlišnost v počtu jednotlivých případů. Tento výstup může pramenit z několika důvodů. Prvním z nich může být snaha slovenských orgánů nepřistupovat k preventivním zásahům do sdružovacího práva, ale posečkat až na skutečnou aktivitu daného sdružení. Tento argument mj. často zaznívá i v případě jakýchkoli jiných preventivních zásahů do základních lidských práv a svobod, kdy je zdůrazňována nutnost neomezovat práva a svobody při jakémkoli pocitu ohrožení demokracie, ale pouze za situace, kdy je ohrožení jasné a prokazatelné (srov. například judikaturu v případě zákazu shromáždění, který může být chápán jako ekvivalent odmítnutí registrace u sdružovacího práva). Dalším důvodem by mohla být také rezignace MV SR na hlubší kontrolu registrovaných organizací, z čehož ústí i minimum odmítavých rozhodnutí. Třetí možností je pak také minimální snaha antidemokratických skupin o jejich registraci v SR a jejich faktická existence na neformální bázi. Tomuto argumentu nasvědčuje hlubší průzkum slovenské databáze občanských sdružení,²⁷ ve kterém nenalezneme sdružení, které by ve svém názvu nesla slovo komunistická, čímž by vyjadřovalo svoji inklinaci k tomuto nedemokratickému směru politiky, ani aktuální krajně pravicové subjekty. Tuto tezi při neformálním rozhovoru potvrdili též pracovníci slovenských bezpečnostních složek zabývajících se extremismem. Přesto z dostupných rozhodnutí je zjevné, že v ČR i SR jsou státní instituce připraveny za účelem obrany demokracie k preventivním zásahům do sdružovacího práva.

Rozpuštění politických skupin

Zatímco v případě preventivního zásahu do fungování organizací zaměřených na „politicko“ nenalezneme především v SR dostatečné množství případů pro komparaci, jinak je tomu na úseku zásahů do sdružovacího práva již existujících skupin. Pro lepší přehlednost jsme se rozhodli tuto část práce rozdělit do dvou částí, kdy budeme zvlášť rozebírat rozpouštění politických stran a odděleně rozpouštění občanských sdružení. Důvodem jsou jednak odlišné zákonné úpravy a také nezbytná citlivost demokracie při své obraně, kdy rozpouštění politických stran musí být již z principu možné pouze v krajních případech, protože je jím obzvlášť

²⁶ Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 23. 10. 1996, sp. zn. I. ÚS 55/96.

²⁷ Register občianskych združení. Dostupné z: <<http://portal.ives.sk/register/startoz.do>>.

silně zasahováno do jednoho ze základních pilířů demokracie. V obou kapitolách pak bude hovořeno čistě o rozpouštění sdružení z důvodu jejich inklinace k extremistickým ideologiím a budou tedy opomenuty například případy rozpouštění politických stran z důvodu nepředložení finanční zprávy (jakožto nejčastější důvod pro rozpuštění).

Rozpuštění politických stran

Dříve než přistoupíme k jednotlivým kauzám, musíme věnovat pozornost zákonné úpravě, která, jak již bylo řečeno, se v obou zemích liší. V případě zákonných důvodů pro rozpouštění politické strany je možno odkázat na shora uvedené k hranicím, v nichž se musí strany pohybovat. Jak slovenská (srov. § 17 odst. 1 sZPoS), tak česká (§ 13 odst. 6 čZPoS) úprava totiž spojuje tuto možnost s překročením základních pravidel pro fungování politických stran (které jsou ale v obou zemích odlišné – viz výše).

Distinkce ale nalezneme v procesním zakotvení subjektů aktivně legitimovaných k podání návrhu na rozpouštění strany, rozhodujícím orgánu, jakož i alternativách k rozpouštění. V případě prvního bodu může v ČR podat návrh na rozpouštění politické strany vláda, eventuálně prezident republiky (srov. § 15 odst. 1 čZPoS). Na Slovensku je tato pravomoc svěřena generálnímu prokurátorovi (srov. § 17 odst. 1 sZPoS). O návrhu rozhoduje v ČR Nejvyšší správní soud, zatímco u našich sousedů z důvodu neexistence nejvyšší soudní instance specializované na oblast správního práva Nejvyšší soud. Sporná je pak situace u eventuálních zásahů do činnosti politické strany. Zatímco v ČR je zákonem upravena možnost pozastavit činnost politické strany (ve snaze přivést stranu „k nápravě“), na Slovensku takovouto úpravu v sZPoS nenalezneme, byť je s ní počítáno jak v Ústavě SR (srov. čl. 129 odst. 4), tak také v zákoně o Ústavním soudu²⁸ (srov. § 65). Tuto nejednoznačnost slovenského zákonodárce lze tedy považovat za chybu a případné pozastavení činnosti politické strany by muselo být aplikováno za pomoci náležitých interpretačních postupů (byť však možných, protože v mnohých případech by demokracie měla dát politickému sdružení čas na opuštění závadného chování – srov. též institut výzvy při rozpouštění občanského sdružení).

Pokud zhodnotíme obě úpravy (především z hlediska procesního zakotvení), tak musíme konstatovat, že obě varianty mají svá úskalí i přednosti. Český navrhovatel – vláda – může mít na rozdíl od státního zastupitelství větší přehled o činnosti nedemokratických politických stran, protože k tomu má specializované orgány (především dotčené odbory MV). Na druhou stranu

²⁸ Zákon č. 38/1993 Z. z..

nu ale může být vláda obviňována při podání takového návrhu ze snahy potlačit opozici, jejíž místo v demokracii je navýsost důležité. V tomto ohledu by tedy mělo státní zastupitelství (prokuratura) jakožto zástupce veřejné žaloby vhodnější postavení (srov. také svízele při eventuálním podání návrhu na rozpuštění vládní strany v ČR). Hodnotit rozdíly u možnosti pozastavení činnosti politické strany je pak nejednoznačné z důvodu znění slovenských předpisů, přičemž ale musíme zopakovat, že tato možnost by měla být bezesporu dána a v případných kauzách by o ní mělo být též uvažováno (podobně jako v kauze Dělnické strany v ČR).

Konkrétní případy rozpouštěných stran si jsou v obou zemích poměrně podobné, protože oba se dotýkají stran z krajně pravicového spektra a oba subjekty se také vzájemně podporovaly na shromážděních či ve vydávaných dokumentech. Dané kauzy tedy mohou představovat ideální výběr pro komparaci, protože budeme moci díky podobnosti případy porovnat, včetně procesních, argumentačních a dalších postupů.

V České republice jsou nejdůležitější rozhodnutí spojena s rozpuštěním Dělnické strany (DS), což jsou také jediné případy rozpuštění politické strany z ideologických důvodů. Dělnická strana vznikla v roce 2002 pod názvem Nová síla, v roce 2003 došlo k přejmenování na Dělnickou stranu. Strana se ve druhé polovině první dekády propojila s neonacistickým spektrem.²⁹

Kauzu DS nepovažujeme za nutné hlouběji rozebírat, protože by se jednalo o pomyslné „nošení sov do Athén“, neboť tato kauza byla v odborných periodikách opakovaně analyzována.³⁰ Zdůrazníme tedy pouze nejdůležitější aspekty nutné pro následnou komparaci. První návrh vlády³¹ na rozpuštění DS soud v roce 2009 neshledal jako opodstatněný a na základě předložených důkazů návrh zamítl.³² V zásadním rozsudku však definoval kritéria, jež představují základní pilíře demokracie a jejichž ohrožení by mohlo vést k zákazu činnosti politické strany (čímž tak dotvořil ústavní rámec možnosti rozpustit politickou stranu): (1) respektování (či nerespektování) základních principů právního a ústavního pořádku státu, (2) odkaz (či jeho absence) na zásady demokracie, politickou pluralitu a volnou účast na politickém životě, (3) jednání či projevy, které by mohly být vykládány jako výzvy k násilí, povstání, či jiné formě odmítnutí demokratických principů, (4) přihlášení se k (či distancování se od) ideologii subjek-

tů, na které strana ve své politice navazuje a které hrály v dějinách a politické zkušenosti daného státu určitou roli. Ve shodě s ESLP pak také určil podmínky, za nichž může k rozpuštění dojít, které lze shrnout jako: protiprávnost strany, přičitatelnost jednání dotčené straně, bezprostřednost hrozby z ní pramenící a nezbytná přiměřenost. V září téhož roku vláda podala nový návrh na rozpuštění DS.³³ Precedentním a široce argumentovaným rozhodnutím soud DS rozpustil s poukazem na splnění podmínek pro rozpuštění strany definovaných v rozsudku Dělnická strana I. Soud na základě provedeného dokazování dovedl ideové navázání DS na nacionální socialismus a neonacismus, stejně jako podporu násilí, a neshledal žádoucím ani pouhé pozastavení činnosti strany. Ve svém rozhodnutí vycházel především z celkového rámce působení DS, přičemž politický program propojil s projevy a články jejích představitelů, ideovým směřováním, oporou v myšlenkách, hodnotách i symbolice německého nacionálního socialismu. Další argumenty našel v nezanedbatelném personálním provázání s krajně pravicovými a neonacistickými uskupeními, zastíranou a zastřenou účastí na veřejných shromážděních krajně pravicových extremistů a především podporou akcí pogromistického charakteru, při nichž došlo k ozbrojeným násilným střetům s Policií ČR.³⁴ Proti rozhodnutí o rozpuštění podala DS ústavní stížnost,³⁵ kterou Ústavní soud (avšak bez hlubší či přidané argumentace³⁶) odmítl jako zjevně neopodstatněnou.³⁷

Příkladem ze SR je rozpuštění Slovenské pospolitosti – Národní strany (SP–NS) v roce 2008. Tato strana byla založena členy pravicově extremistického občanského sdružení Slovenská pospolitost (vzniklo již v roce 1995), kteří se rozhodli přejít na stranickou platformu.³⁸ V rozhodnutí o rozpuštění se soud opřel především o čl. 13, 30 a 33 Ústavy SR, které měly stanovy SP–NS porušovat především tím, že za svůj hlavní cíl zvolily vybudování nového Slovenského stavovského státu založeného na národním, křesťanském a sociálním principu. Tento požadavek dle soudu prosazoval změnu současné parlamentní demokracie, protože hlasy členů

²⁹ BASTL, M. – MAREŠ, M. – SMOLÍK, J. – VEJVODOVÁ, P.: *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. s. 156–168.

³⁰ Srov. např. FILIP, J. Návrh na rozpuštění Dělnické strany před Nejvyšším správním soudem. *Jurisprudence*. 2009, roč. XVII, č. 9, s. 14–20.

³¹ Návrh na rozpuštění DS ze dne 24. 11. 2008. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/dokumenty/navrhRizeni/Navrh_vlady_CR.pdf>.

³² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4.3.2009, sp. zn. Pst 1/2008-66.

³³ Návrh na rozpuštění Dělnické strany. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/main.aspx?cls=art&art_id=404>.

³⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348.

³⁵ Ústavní stížnost Dělnické strany proti rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. Dostupné z: <<http://www.delnickastrana.cz/ustavni-stiznost-ds.pdf>>.

³⁶ Rozbor tohoto rozhodnutí, včetně jeho kritiky: VÝBORNÝ, Š. Koncept bránců se demokracie v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2012, roč. XX, č. 2, s. 157–163.

³⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. května 2010, sp. zn. Pl. ÚS 13/10.

³⁸ SMOLÍK, J.: Slovenská neparlamentní krajní pravice: politické organizace a strategie. *Politologická revue*, roč. XVI, č. 1, s. 29–52.

různých stavů by neměly stejnou váhu, což je v rozporu se zásadou rovnosti hlasů. Soud také odmítl zamýšlené postavení systému na národním principu, protože v případě naplnění programu SP-NS by samotná příslušnost k národnostní menšině vedla k újmě na právech, což by také porušovalo zásadu rovnosti. Dalšími pasážemi potvrzující diskriminační charakter programu SP-NS se NS SR již nezabýval, protože dle soudu generální prokurátor neformuloval konkrétní právní důvod, ve kterém vidí porušení Ústavy a zákonů. Podobně odmítl argumentaci založenou na probíhajícím trestním stíhání hlavních představitelů strany nebo na charakteru uniform nošených členy a příznivci strany.³⁹ Z dostupných materiálů pak nevyplývá, že by se strana proti rozpuštění bránila u Ústavního soudu SR.

Druhou kauzou je snaha o rozpuštění SLS (viz výše) z roku 2009, kdy generální prokurátor podal návrh na její rozpuštění. Důvody tkvěly jednak podobně jako u SP-NS ve snaze strany o vytvoření stavovského státu, v otevřeném přihlášení se k předpřevratové historii, ale i k totalitnímu režimu Slovenského štátu a k Hlinkově slovenské lidové straně, v odmítání liberální parlamentní demokracie a v xenofobním, šovinistickém a antisemitském programu strany. Celkově tedy v otevřeném a neskrývaném útoku na liberální demokracii.⁴⁰ Protože ale posléze (takřka po dvou letech) vzal prokurátor návrh zpět, soud řízení zastavil⁴¹ a není třeba se této kauze více věnovat.

Pokud oba předložené judikáty porovnáme, tak nalezneme mnohé distinkce. Prvním z nich je již mohutnost odůvodnění. Zatímco slovenskému soudu „stačilo“ k výroku a odůvodnění rozhodnutí pouhých 9 stran, NSS jich potřeboval 122 (ostatně také délka řízení se v obou státech lišila). S tím souvisí i odchýlné zasazení celé kauzy do širšího rámce rozpuštění politických stran. Zatímco NS SR se zabýval pouze konkrétní kauzou SP-NS a argumentace rozhodnutí odrážela pouze její činnost, český soud celé své rozhodnutí zarámoval odkazem na judikaturu ESLP či také přihlášením se k principům obranyschopné demokracie. V tomto případě lze zajisté kvitovat argumentaci českého soudu, protože, jak již bylo řečeno, omezení sdužovacího práva politických stran je citelným zásahem do demokratické soutěže politických stran a zasluhuje tedy náležité odůvodnění. Dalším výrazným rozdílem je také šíře posuzovaných okolností působení strany. NS SR ve svém rozhodnutí vycházel pouze ze stanov strany a nikterak se nezajímal o další okolnosti fungování (viz například neuznání argumentu nošených uniform, byť například Loewenstein označuje nošení politických uni-

forem za jeden z rizikových faktorů pro demokracii⁴²). Naopak NSS se ve své argumentaci opřel o celkové fungování strany, kdy jednotlivé projevy strany (násilná shromáždění,⁴³ symbolika apod.) vzájemně propojoval a i v odůvodnění rozhodnutí přímo uvedl, že charakteristiky, vyplývající z programu DS, vedou k pochybnostem a obavám, ale samy o sobě neumožňují učinit závěr o naplnění důvodů pro rozpuštění této strany (bod 262). Lze tedy až říci, že v případě posuzování návrhu na rozpuštění SP – NS by mohl český soud rozhodnout odlišně, protože by mu chybělo zasazení projevů strany do širšího rámce. Tento efekt spočívající v odmítnutí hodnocení činnosti strany pouze z hlediska jejich programu českým soudem představuje vůbec nejvýraznější odlišnost v obou rozhodnutích.

Byť tedy DS i SP-NS byly svým programem i projevy velmi blízkými stranami a rozhodnutí o jejich rozpuštění jsou ve svých výrocih totožná, z hlediska argumentace se obě značně odlišují. Dle autorů mohla být důvodem i tehdejší nevelká zkušenost NS SR s rozpouštěním politických stran s tím, že v současné době by nejspíše i NS SR více vycházel z podmínek předestřených NSS a případné rozpuštění strany by hlouběji přezkoumával (ostatně to mohl být i jeden z důvodů stáhnutí návrhu na rozpuštění SLS).

Rozpuštění občanských sdružení

Rozpuštění občanských sdružení představuje druhý zásah do sdužovacího práva, který je rovněž z důvodu ochrany demokracie před extremistickými sdruženími využíván. Na rozdíl od rozpouštění politických stran zde není nezbytné hlouběji rozebírat zákonnou úpravu, protože ta je doposud obdobná a můžeme se tedy rovnou zaměřit na jednotlivé kauzy. Pozornost bude věnována z českých kauz především rozpouštění Národní aliance (NA), Republikánské mládeže (RM) a Komunistického svazu mládeže (KSM). Kromě uvedených skupin byla též dána výzva k nápravě protiprávního jednání Vlastenecké frontě.⁴⁴ Ze slovenských pak rozebereme kauzu Slovenské pospolitosti (SP), tj. občanského sdružení úzce navázaného na SP-NS, a sdružení Harmónie – Autonómne hnutie (HAH).

Národní aliance byla občanským sdružením, v jehož rámci se politizovali zpravidla bývalí příslušníci skinheadské subkultury, navazující na vlnkařské tradice.

⁴² LOEWENSTEIN, K. Militant Democracy and Fundamental Rights I. *The American Political Science Review*. 1937, roč. XXXI, č. 3, s. 417–432.

⁴³ BASTL, M. – MAREŠ, M. – SMOLÍK, J. – VEJVODOVÁ, P.: *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. s. 32–34.

⁴⁴ Srov. JAMBOROVÁ, K. Zákaz prvomájového shromáždění v Brně a právo na svobodu sdužování a shromáždovací. *Právní rozhledy*. 2011, roč. IXX, č. 4, s. 138.

Působil v ní však i ideolog českého neonacismu Roman Skružný.⁴⁵ Část členů NA se pokusila přejít na stranickopolitickou platformu a založit Národně sociální alianci (což MVČR odmítlo). Důvody pro rozpuštění NA našlo ministerstvo vnitra v postoji k otázce holocaustu vyjádřeného v tiskovině Vlajka a ve veřejně šířených idejích jejího představitele Vladimíra Skoupého (popírání a omezování práv občanů či rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti). Po zaslání výzvy NA nejdříve deklarovala její respektování, což vedlo k rozhodnutí o nerozpuštění. Po vystoupení Skoupého (jehož oblečení evokovalo k neofašismu a neonacismu) na shromáždění v roce 2000 v Praze, ale rozhodlo MV ČR o rozpuštění NA.⁴⁶ Tuto kauzu zmiňujeme především z toho důvodu, že byla historicky první. Důležité právní závěry však nepřinesla, protože ty v odůvodnění absentovaly a NA se dříve než o rozpuštění rozhodl soud sama dobrovolně rozpustila.⁴⁷

Z hlediska práva je důležitější kauzou rozpuštění RM. Republikánská mládež vznikla v roce 1997 a byla úzce provázána s politikou Sdružení pro republiku – Republikánské strany Československa. Část její členské základny byla propojena s neonacistickými strukturami.⁴⁸ Nicméně k této skutečnosti se při právním posuzování její činnosti nepřihlíželo. Důvod rozpuštění tkvěl v porušování zákonů spočívající jednak v diskriminačním charakteru programu a v činnosti, která je vyhrazena politickým subjektům. Toto rozhodnutí potvrdil i NS ČR, který se v odůvodnění opřel především o druhý bod (vyvíjení politické činnosti).⁴⁹ Toto rozhodnutí bylo však již v době svého vydání kritizováno⁵⁰ a rovněž autoři tohoto článku považují za chybné, že se NS ve svém rozhodnutí nevěnoval více činnosti skupiny svědčící o inklinaci k nesnášenlivosti, nežli politické aktivitě sdružení, která nemůže být považována za důvod rozpuštění.

Vůbec nejdůležitější české rozhodnutí padlo v kauze KSM. KSM vzniknul v současné právní formě v roce 1993 (fakticky navazoval však na stejnojmenné občanské sdružení z roku 1990). Jeho politika byla od poloviny devadesátých let charakteristická dogmatickým komunismem. KSM ministerstvo rozpustilo s odkazem na §4a ZSO a toto rozhodnutí původně potvrdil také

⁴⁵ MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Barrister & Principal, Centrum strategických studií, 2003. s. 327–334.

⁴⁶ Rozhodnutí MV ČR ze dne 31. 3. 2000, č. j. VS/1-1/2213/2000.

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. 11 Zp 1/2000

⁴⁸ MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Barrister & Principal, Centrum strategických studií, 2003. s. 216.

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2002, sp. zn. 11 Zp 1/2002.

⁵⁰ Srov. např. ČERNÝ, P. *Právní ochrana před extremismem*. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 119.

Městský soud v Praze, podle něhož byl sledovaný cíl KSM – odstranění soukromého vlastnictví výrobních prostředků – v rozporu s Ústavou, s čl. 11 odst. 1 Listiny i se zákony. Proti tomuto rozhodnutí se postavila část odborné veřejnosti⁵¹ a nakonec také NSS, který daná rozhodnutí zrušil. NSS své rozhodnutí odůvodnil absencí nezbytnosti tohoto zásahu do sdružovacího práva s tím, že je nutné zachovat veřejnou diskuzi, která výrazně podporuje svobodné utváření názorů a přispívá k pochopení vlastní historie a vyvarování se dřívějších chyb, i pro názory šokující kontroverzní či provokativní.⁵² V tomto rozhodnutí se tedy NSS přihlásil k širokému chápání svobody sdružování a stanovil poměrně přísné podmínky, které musí být splněny při rozpouštění občanského sdružení. Také nesledoval argumentaci NS ČR ve věci RM, čímž lze považovat dotčené rozhodnutí za překonané.

Nejdůležitější slovenskou kauzou je rozpouštění SP, která navazovala na rozpouštění SP–NS (mj. z toho důvodu, že přívrženci tohoto sdružení se dříve rekrutovali do rozpouštěné politické strany a zároveň participovali na nově vznikajících stranách s obdobným ideologickým základem). Důvod pro rozpouštění MV SR shledalo v uvedeném přenesení aktivit osob spojených s SP–NS na toto sdružení a v rozšiřování a podněcování nenávisti a popírání občanských práv (především skrze periodikum Prúty). NS SR však rozhodnutí o rozpouštění zrušil, a to především z důvodu nezákonného postupu ministerstva před rozpouštěním, kdy ve výzvě k nápravě nespécifikovalo činnosti, od kterých má SP upustit, a ani neuvedlo, jaká ustanovení právního řádu jsou činností skupiny porušována. Z hlediska práva tedy byla výzva z důvodu nedostatečného odůvodnění neurčitá a nevykonatelná. Podobně pak dle soudu bylo nepřezkoumatelné pro nedostatečnost odůvodnění i samotné rozhodnutí o rozpouštění. Přesto soud v obiter dictum zdůraznil, že slovenský stát ctí zásady nediskriminace, a z tohoto důvodu může být omezeno sdružovací právo (pokud sleduje legitimní cíl). Také dodal, že z tohoto důvodu se nemohou fyzické i právnické osoby, které prokazatelně vyzývají k destrukci demokracie, úspěšně dovolávat soudní ochrany.⁵³ Těmito slovy se dle autorů NS SR jasně přihlásil k principům bránící se demokracie a podtrhl, že odmítnutí rozpouštění SP vychází pouze z procesních vad a nikoli ideologické orientace rozpouštěného sdružení.

Druhý případ spjatý s HAH se dotýká snahy o autonomii jižního Slovenska a je úzce spjat s radikálními maďarskými etnickými skupinami. Důvodem pro roz-

⁵¹ ČERNÝ, P. (Bez)precedentní rozhodnutí o rozpouštění občanského sdružení, *Právní rozhledy*. 2008, roč. XVI, č. 15, s. 567–569.

⁵² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2009, sp. zn. 7 As 29/2008-104.

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 1. července 2009, sp. zn. 6Sr/1/2009.

puštění byla snaha o vytvoření autonomie, a to nejen pro maďarskou národnostní menšinu, ale pro celé jižní Slovensko, kde žijí i další národnosti. Podobně jako v předchozím případě i zde NS SR ale rozhodnutí o rozpuštění zrušil z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti pro nedostatečné odůvodnění. V tomto případě soudu nejvíce vadilo, že MV SR důkladně neinterpretovalo pojem autonomie a důkladně nevyhodnotilo aktivity HAH, které by přispívaly důvodnosti jeho rozpuštění.⁵⁴

Při srovnání rozpuštění občanských sdružení v obou zemích prvně vyvstane na mysl rozdíl spočívající v zrušování rozhodnutí ministerstev soudy (na rozdíl od politických stran). Judiciální moc v obou státech se sice v kauzách hlásila ke konceptu bránící se demokracie, přesto ale odmítla pouze z důvodu hlásání radikálních názorů subjekt rozpustit. Zatímco v ČR vycházelo zrušení rozpuštění především z méně „demokraticky militantního“ chápání svobody projevu (a potažmo sdružování) a z přiznání možnosti vyjadřovat i kontroverzní či šokující názory, v SR byly důvodem především procesní chyby MV SR při rozpouštění, které navíc nedokázalo náležitě své postupy odůvodňovat. V tomto ohledu lze až říci, že především orgány státní správy na Slovensku nejsou schopny náležitě přistupovat k rozpouštění občanských sdružení. Ačkoli rámce poskytnutými soudy si jsou v mnohém podobné, vyjádření NSS více inklinuje k striktnímu výkladu omezení svobody projevu a vyjadřuje ochotu přistupovat k zásahům do sdružovacího práva z ideologických důvodů pouze v krajních případech, kdy je ohrožení demokratických základů státu zjevné (zde lze zaznamenat i posun NSS od předchozí judikatury NS ČR). Slova slovenského soudu z obiter dicta ve věci SP naopak ukazují ochotu restriktivně přistupovat k extremistickým sdružením, avšak za pečlivého dodržení všech procesních postupů.

Závěr

Předložená komparace ukázala, že jak zákonné podmínky zásahů do sdružovacího práva, tak jejich aplika-

ce si jsou v obou státech podobné. V České republice sice nalezneme více případů aplikace restriktivních opatření, zároveň jsou ale české soudy k potenciálním intervencím mnohem citlivější, což ukazuje především rozhodnutí ve věci KSM, či první posouzení návrhu na rozpuštění DS. Slovenské soudy zase více lpí na dodržení všech procesních postupů a z tohoto hlediska sice deklarují možnost omezení základních práv a svobod extremistů, ale nikoli bez splnění všech zákonných podmínek (což často činí MV SR problémy na rozdíl od jeho českého protějšku, který tyto problémy míval ve starších kauzách). Celkově se tedy státní správa i soudy v obou státech přidržují konceptu bránící se demokracie, byť zdůrazňují také nezbytnost čistoty restriktivních postupů tak, aby nezdelegitimizovaly demokracii. Nejsilnějším příkladem je postup a argumentace NSS ve věci Dělnické strany, kdy soud důkladně vedl celé řízení a rovněž nelze nic významného vytknout šíři odůvodnění (na rozdíl od odůvodnění rozpuštění SP – NS na Slovensku). A takto je dle autorů tohoto článku nezbytné postupovat i v budoucích případech, kdy musí být zjevné, že demokracie je hodna obrany, ale zároveň tato obrana nemůže být bez hranic a musí být vždy velmi pečlivě a citlivě vážena.

Summary

The article analyzes limits of freedom of association in the Czech and Slovak Republic. It is focused on antidemocratic subjects and eventual democratic restrictions of them by authorities of these states. Study compares the Czech and Slovak Republic because of their mutual proximity (legal, historical, political etc.). Attention is paid to political parties and to citizens association as well. Firstly there is researched and analyzed legal framework of militant democracy in case of freedom of association. After that there are introduced causes that were solved by state offices or by courts in each country. At the end every pieces of knowledge are compared and conclusions are deduced from them.

---

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 2. února 2010, sp. zn. 5St/1/2009.